

OSMANLI DÖNEMİNDE SÜRMENE'DE ORTODOKS/RUM YERLEŞİMLERİNDEN BEDRAS'IN KÖY OLMA SÜRECİ*

*Mehmet BİLGİN***

ÖZ

Yirminci yüzyılın başlarında Trabzon'un Sürmene Kazası'nda Cikoli-i Rum Köyü'ne bağlı bir mahalle olan Bedras yerleşimi, Sürmene Deresi ile coğrafi olarak köyden ayrı idi. Bedras sakinleri vergilerin dağılımı ve toplanması konusunda köy yönetimi ile anlaşamıyorlardı. Ayrılmak ve müstakil bir köy haline gelme isteklerini bir dilekçe ile Sürmene Kaymakamlığı'na iletiler. İstek, 8 Aralık 1903 tarihinde Sürmene Kazası İdare Meclisi'nde reddedildi. Bedras sakinleri ayrılma konusundaki ısrarlarını sürdürdü ve iki taraf arasında kavgaya varan tartışmalar yaşandı. Yenilenen aylık isteği, 3 Mayıs 1904'de Sürmene Kazası İdare Meclisi tarafından onayladı ve Trabzon'a gönderildi. Trabzon Vilayet İdare Meclisi bu isteği kabul etmedi. Bunun üzerine Bedras Köyü ileri gelenleri isteklerini daha üst makamlara taşıyarak Şura-yı Devlet'e başvurular. Şura-yı Devlet Trabzon Vilayeti İdare Meclisi'nin verdiği kararı reddetti. Karar Dahiliye Nezareti'ne bildirildi. Nezaret, Bedras Mahallesi'nin müstakil bir köy isteğini onaylanmak üzere Bâb-ı Âli'ye gönderdi. Orada onaylandı ve padişah makamına iletili. 29 Mart 1909 tarihinde Padişah tarafından onaylandıktan sonra gereği için tüm taraflara iletili. Böylece Bedras Mahallesi müstakil köy oldu. Gelişmeler, reformlar süreci ile kendini yenileyen Osmanlı idaresinin bu tür olaylara yaklaşımını göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Trabzon, Sürmene, Cikoli-i Rum Köyü, Bedras Köyü, Şura-yı Devlet

THE PROCESS OF BEDRAS BECOMING A VILLAGE AMONG ORTHODOX/GREEK SETTLEMENTS IN SÜRMENE DURING THE OTTOMAN PERIOD

ABSTRACT

At the beginning of the twentieth century, the settlement of Bedras, a neighborhood affiliated with the village of Cikoli-i Rum in the Sürmene district of Trabzon, was geographically separated from the main village by the Sürmene River. The residents of Bedras were in dispute with the village administration over the distribution and collection of taxes. They conveyed their desire to secede and become an independent village by submitting a petition to the Sürmene District Governorship. This request

* *Gönderim Tarihi: 29.07.2025. Kabul Tarihi: 17.10.2025.*

** *Doç. Dr., İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, İSTANBUL. mehmetbilgin34@gmail.com, ORCID: 0000-0002-94132869.*

was rejected by the Sürmene District Administrative Council on December 8, 1903. The inhabitants of Bedras persisted in their demand for separation, leading to arguments between the two parties that escalated into physical altercations. A repeated petition for separation was approved by the Sürmene District Administrative Council on May 3, 1904, and forwarded to the provincial center. However, the Trabzon Provincial Administrative Council did not grant the request. Consequently, the elders of Bedras escalated their appeal to higher authorities, petitioning the Council of State (Şura-yı Devlet). The Council of State overturned the decision of the Trabzon Provincial Administrative Council. This revised decision was communicated to the Ministry of the Interior (Dahiliye Nezareti), which, in turn, sent the request for Bedras's status as an independent village to the Sublime Porte (Bâb-ı Âli) for final approval. After being ratified there, the matter was presented to the Sultan. Following the Sultan's approval on March 29, 1909, the decision was communicated to all relevant parties for implementation, thus formally establishing the Bedras neighborhood as an independent village. These developments illustrate the approach of the Ottoman administration, which was in a process of self-renewal and reform, towards such local disputes and administrative realignments.

Keywords: Trabzon, Sürmene, Cikoli-yi Rum Village, Bedras Village, Şurâ-yı Devlet

Giriş

3 Kasım 1839'da yayınlanan Tanzimat ve 18 Şubat 1856'da yayınlanan İslahat fermanları ile Osmanlı İmparatorluğu, kendi dışındaki dünyanın gelişmelerine ayak uydurabilmek için kararlı adımlarını atmıştı. Fermanlarda ilan edilip arzulanları, devlet ve toplum hayatına kazandırabilmek için birçok yeni uygulama yürürlüğe konuldu. Tanzimat uygulamaları olarak Osmanlı taşra idaresinde 1842, 1846, 1849, 1852 ve 1858 yıllarında talimatname veya ferman şeklinde çeşitli düzenlemeler yapıldı¹. Bunları takip eden 1864 vilayet nizamnamesi, bazı ufak değişikliklerle ilk olarak Tuna vilayetinde uygulandı². İyi sonuçları görülünce, 1865 yılında imparatorluk topraklarındaki 19 eyaletin 6'sında öncelikle uygulanmasına karar verildi.

1864 vilayet nizamnamesinde bazı değişiklikler yapılarak 21 Haziran 1867'de çıkartılan vilayet-i umumiye nizamnamesi ise tüm imparatorluk topraklarında uygulanmaya başlandı. Daha önce eyalet olan Trabzon, 1867 tarihli

¹ Metin Ünver, "Vilayet Nizamnamelerinin Osmanlı Devleti'nin İdari Taksimatına Etkileri (1864-1876)", Ed. Erkan Tural-Selim Çapar, "1864 Vilayet Nizamnamesi, TODAİE, Ankara 2015, s. 98.

² Mehmet Seyitdanlıoğlu, "Yerel Yönetim Metinleri III: Tuna Vilâyeti Nizamnamesi", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, C: 5, S: 2, 1996, s. 68.

nizamnameye göre vilayet olarak yeniden organize oldu³. 1871 tarihli vilayet nizamnamesi kendinden önce çıkartılan vilayet nizamnameleri ile hem benzerlik hem de bazı farklılıklar içeriyordu. Bu nizamname ile Osmanlı'nın taşra yönetimi yeniden şekillendi. Özellikle vilayet, kaza, nahiye ve köylerin idari teşkilatında birçok yeni düzenleme olmuş, Osmanlı topraklarında köy ve nahiye yerleşimleri idari bakımdan yeni bir şekil almıştı⁴.

1850'li yıllarda Sürmene'ye bağlı *Cikoli / Cigoli / Zigoli* bugünkü *Yokuşbaşı Köyü*, *Maçuka / Mazuka / Maçka* bugünkü *Karacakaya Köyü* ile, *Aso / Asu / Assu* bugünkü *Aksu Köyü*'ne bağlı birer mahalle idi⁵. Reformlar öncesinde, farklı din veya mezhebe mensup haneler, bazı yerlerde köy ve mahalle olarak iç içe ve karışık bir halde, bir arada yaşamaktaydılar. Tanzimat sonrası modernleşme yolunda yapılan düzenlemeler ile tüm Osmanlı topraklarındaki yerleşimlerde haneler, mensup oldukları dini cemaate göre bir arada toplanmış, iç içe yaşayan farklı dini cemaatler birbirinden ayrılmıştı⁶. Bunlar yapılırken dini cemaat esaslı "millet nizamnameleri" de yayınlanmıştı⁷. Dini cemaatler esasına göre toplum, tabanda idari olarak yeniden organize edildi. Mahalle ve köyler farklı dini cemaatlere göre birbirinden ayrılarak birçok yeni köy ve mahalleler oluşturuldu.

Bunların idari olarak örgütlenmesinde, bir köyde mahalleler halinde iki farklı dini cemaat bulunuyorsa, her cemaat kendi için ayrı bir köy yönetimi kuracaktı. Bu yönetimler için, her yıl seçim yapılarak, muhtar seçilecek ve ihtiyar meclisleri kurulacaktı. Cemaatlere göre imamlar veya papazlar bu meclislerin tabii üyeleri olacaktı. Köyde nüfus kayıtlarını tutmak, vergi toplamak, köy içi belediye hizmetleri, bekçi, korucu gibi zabıta işleri muhtarın yönetiminde olacaktı. Köylerde mevcut ihtiyar meclisleri ise kendi cemaatinin hissesine düşen vergiyi, paylaşırma ve toplanmasına nezaret edecekti.

Manahoz / Monahos / Monopotamos⁸ bugünkü Sürmene Deresi'nin oluşturduğu vadinin batı yamaçlarına yayılmış, Müslüman-Türklerin yaşadığı

³ Ünver, *a.g.m.*, s. 102-103. Ömer Toraman, "Kaza Ekseninde Vilayet Nizamnamesi ile Mülki Taksimatta Meydana Gelen Değişim", Ed. Erkan Tural-Selim Çapar, *1864 Vilayet Nizamnamesi*, 2.bs, TİAV, Ankara 2019, s. 309.

⁴ Mustafa Gençoğlu, "1864 ve 1871 Vilayet Nizamnamelerine Göre Osmanlı Taşra İdaresinde Yeniden Yapılanma", *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C: 2, S: 1, Aralık 2011, s. 46-47. 1864 ve 1871 vilayet nizamnameleri ile köy yönetimi yeni bir şekil almıştı. Kanun metni için bkz. Mehmet Seyitdanlioğlu, "Yerel Yönetim Metinleri VI: 1871 Vilayet Nizamnamesi ve Getirdikleri", *Çağdaş Yerel Yönetimler*, C: 5, S: 5, Eylül-1996, s. 91-103. Mehmet Seyitdanlioğlu, "Yerel Yönetim Metinleri VII: 1871 Vilayet Nizamnamesi ve Getirdikleri", *Çağdaş Yerel Yönetimler*, C: 5, S: 6, Kasım 1996, s. 89-99.

⁵ Mehmet Bilgin, *Sürmene Tarihi*, İstanbul 1990, s. 188.

⁶ Gençoğlu, *a.g.m.*, s. 47.

⁷ Cenk Reyhan, "Osmanlı'da Millet Nizamnameleri: Avrupa ile Uyum Sürecinde Rum-Ermeni Yahudi Cemaat Düzenlemeleri" *Belgeler*, C: XXVII / S: 31, 2006, s. 33-90.

⁸ Ioannis / Yannis Kalfaoğlu 1921 yılında Batum'da Yunanca yayınladığı Sürmene Bölgesinin Tarihi ve Coğrafyası adlı eserinde bu dere için "*Monahos Deresi, Keşiş Deresi yani*

Macuka ve Müslüman / Türkler ile Ortodoks / Rumların⁹ karışık olarak yaşadığı Cikoli Köyü, 1871 Vilayet nizamnamesi ile Sürmene Deresi'nin oluşturduğu vadinin doğusundaki sırtlara yayılmış olan Aso köyünden ayrılarak müstakil birer köy oldular. Müslüman / Türk ve Ortodoks / Rumların karışık olarak yaşadıkları Aksu Köyü, bu yeni idari düzenlemede Aso-i İslam, Aso-i Rum, Cikoli Köyü de Cikoli-i İslam, Cikoli-i Rum olarak ikiye ayrıldı.

Ortodoks / Rumlar tarafından iskân edilmiş Petra / Petras / Bedras¹⁰ yerleşimi, 19. yüzyılın son çeyreğinde Cikoli-i Rum¹¹ Köyü'nün bir mahallesi idi. 20. yy.'ın ilk yıllarında Bedras yerleşimi Cikoli-i Rum Köyü'nden ayrılıp müstakil bir köy olmak istemişti. Başlangıçta reddedilen taleplerinden yılmamış,

Monahos'un deresi ya da Monopotamos... Rivayete göre bu derede üç manastırdan birine ait bir keşiş boğulduğu için bu ismi almıştır" diye kayıt düşer. Bkz. Ιωάννης Καλφάογλου, Σούρμενα, ήτοι Γεωγραφία και Ίστορία της Περιφερείας Σουρμενων, έκδίδεται υπό τοῦ Διαμορφωτικοῦ Συλλόγου τῶν Σουρμενιτῶν, Αἱ Μοῦσα, Βατούμ, Τυπογραφεῖον Ὁ Πόντος, 1921. Bkz. Ioannis Kalfaoğlu, *Sürmene Bölgesinin Tarihi ve Coğrafyası*, Sürmene Yeniden Oluşum Derneği, Batum Pontus Basımevi 1921. Bu eserin kopyasını Yunanistan'dan temin ederek getiren İlyas Karagöz'e minnet duyguları ile rahmet dilerim.

⁹ Araplar Roma'yı Rum olarak telaffuz ederdi. Bu nedenle Selçukluda ve Osmanlı'da da Rum, Araplarda olduğu gibi Romalı demektir. Roma devletinin halkı anlamındadır. Selçuklu ve Osmanlı'da Rum kavramı aynı zamanda Doğu Roma'nın da resmi dini olan Hıristiyanlığın Ortodoks mezhebine mensup olan Roma vatandaşları için kullanılmıştır. Yunanistan'daki iddiaların aksine Rum kavramı modern anlamıyla herhangi bir millete, dile ya da etnik gruba işaret etmemiş, sadece Hıristiyan-Ortodoks olanlar için kullanılmıştır. Çünkü Doğu Roma Hıristiyanlığın Ortodoks mezhebinin Roma devletinin resmi dini olarak kabul etmiş ve pagan olarak nitelendirilen eski çağ dinleri ile Hıristiyanlığın eski ve yerel mezheplerinden olanları devletin resmi dinine döndürmek için baskılar uygulamış onlar üzerine seferler düzenlemişti. Böylece eski ve yerel Hıristiyan mezheplerin birçoğu ortadan kaldırılmıştı. Sadece Pers sınırına yakın bölgelerde Gregoryenler Perslere sığınarak yaşayabilme şansı bulmuştur. Doğu Roma hâkimiyeti altındaki Anadolu'da Paulikanlar ve Gregoryenler de Ortodoksluğa döndürülerek ortadan kaldırılmıştır. Bu şekilde Ortodoksluğa döndürülen Ermeni kaynaklarda Horum / Hay-Rum olarak geçer. Bu nedenden dolayı Ortodoks ve Gregoryenler arasında 1915 yılına kadar dini ve millî bir düşmanlık vardı. Anadolu'daki Ortodoks Rumların Yunanlı olduğu iddiası ile 19.yy ikinci yarısından itibaren iddia edilmeye başlanmış, çeşitli eğitim kurumlarının faaliyetleri ile giderek yaygınlaştırılmıştır. Ayrıca ne Kostantiniyye'de hüküm süren Doğu Roma'nın son imparatoru XI. Kostantin ne de Kostantiniyye'yi fetheden Fatih Sultan Mehmet, Bizans denilen bir şeyden haberdar değillerdi. Bugün yaygın olarak kullandığımız Bizans kavramı ise ilk defa 1557 yılında Alman tarihçi Hieronymus Wolf tarafından kullanılmış ve giderek başka bilim adamları tarafından da kullanılmaya başlanmış ve eğitim yolu ile yerleştirilmiştir.

¹⁰ Petra şahıs ismidir. Yunancada sonuna "s" alarak "Petras" halini almaktadır. Bugün bölgede yaşayan halk, bu ismi Bedras ya da Bediras olarak telaffuz etmektedir. Şüphesiz bu telaffuzlar Cumhuriyet öncesi bölgede yaşayan Ortodoks / Rum halkın söyleyişi ile de aynı idi. Çalışmamızda bölge halkının kullandığı Bedras imlasını esas kabul ettik.

¹¹ Bugün bölgede yaşayanlar bu ismi Cikoli / Cigoli olarak telaffuz etseler de köyün adının Osmanlı belgelerinde ve Yunan alfabesi ile yazılı metinlerde yazım şekli Zigoli'dir. Köyün ismini Cık / Cıg / Zig halkından almış ve Cık-eli anlamındadır. Biz bu çalışmamızda bölgede yaşayan halkın telaffuzu olan Cikoli ismini esas aldık.

Osmanlı devlet yönetiminde geçerli olan tüm yolları kullanarak mücadele vermiş ve Osmanlı idaresinde müstakil bir köy yerleşimi olarak yerini almıştı.

Çalışmamızın konusu ve günümüzde *Fildoz*^{12/} *Fildos* / *Filidoz* bugün *Çiftesü Köyü*'nün bir mahallesi olan Bedras yerleşimi, Fildoz ile Sürmene Deresi'nin oluşturduğu vadinin doğu yamaçlarında bulunmaktadır. Fildoz, 1860'lı yıllarda Maçuka Köyü'nden gelen Müslüman-Türk aileler tarafından iskân edilerek, Maçuka Köyü'ne bağlı bir mahalle olarak kurulmuştu. Müslüman-Türklerin ikamet ettiği Fildoz, bağlı olduğu Maçuka Köyü'nden ayrılmış, müstakil bir köy olmuştu.

1923 yılında Lozan Barış Antlaşması'na ek olarak yapılan mübadele sözleşmesi ile Anadolu'daki Ortodoks / Rumlar ile Yunanistan'daki Müslümanlar yer değiştirmiş, bu kapsamda Sürmene'deki Ortodoks / Rumlar da Yunanistan'a gönderilmişti¹³. Mübadil olarak Yunanistan'a gönderilenlerin boşalan arazileri ise Yunanistan'dan gelecek olan Müslüman-Türlere verilecekti. Fakat gelen mübadiller şehir ortamından geldikleri için köylük alanlarda yaşayamayacaklarını belirterek, gösterilen yerlere yerleşmek istemediler. Bu durumda boş kalan araziler, Milli Emlak tarafından çevre köylerden talip olanlara, çoğunlukla da bitişik Fildoz Köyü sakinlerine satıldı. Cumhuriyetin ilk yıllarında Bedras Köyü, Fildoz Köyü ile idari olarak da birleştirilince *Çiftesü* adını aldı.

Çalışmanın Kaynakları

Bir mikro tarih çalışması olarak tasarlanan makalemizin bazı özgün kaynakları mevcuttur. Sürmene tarihi konusunda, Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivinde (BOA) Bedras'da meskûn Ortodoks/Rum ailelerin Cikli-i Rum Köyü'nden ayrılma isteğinin çeşitli safhalarına ait bazı belgeler, dikkat çekmektedir. Çoğunlukla BOA Şûrâ-yı Devlet (ŞD.) tasnifinde mevcut, yazışmalar ve bu yazıların cevaplarından oluşan belgelerde, Bedras mahallesi halkının Cikli-i Rum Köyü'nden ayrılma isteği, bu isteğin nedenleri ve sürecin aşamaları hakkında bilgiler bulunmaktadır. Çalışmamızın omurgasını oluşturan bu belgelerden yansıyan bilgilerin ışığında Bedras mahallesinin müstakil bir köy olma konusunda ısrarlı mücadelesini ve bu mücadelenin aşamalarını kronolojik olarak açıklamaya karar verdik.

Bu çalışmada, Ortodoks / Rum Milleti'nin mensubu olan Bedras Mahallesi ahalisinin, Cikli-i Rum Köyü'nden ayrılıp müstakil bir köy haline gelmekteki ısrarı ve mücadelesi, kurulu sistem içinde kalmayı tercih ederek sürecin

¹² Filidos ya da Fildos şahıs ismidir. Halk arasında yaygın telaffuz olan Fildoz söyleyişini çalışmamızda esas alıp kullanacağız.

¹³ Yunanistan'dan Sürmene'ye gönderilen Müslümanlar ise kendilerinin Yunanistan'da terk etmek zorunda kaldıkları yerlerin Sürmene'de verilen yerlerden çok daha değerli olduğu iddiası ile beğenmeyip bir kısmı, Giresun, Ordu, Samsun şehir merkezlerine, bir kısmı da İstanbul dâhil diğer şehir merkezlerine yerleştirilmiştir.

ilerlemesi, kaynakların elverdiği ölçüde açıklanmaya çalışılıyor. Amaçlanan, konuyu tüm ayrıntıları ile ele alırken, 20. yy başlangıcında Osmanlı toplumunun¹⁴ reformlarla değişen idari yapısını, toplumun bir kesitinden hareketle açıklamak, Osmanlı toplumu yapısı içinde yer alan Rum Milletinin¹⁵ iç dinamiklerini, ortaya çıkan problemlerinin çözümünde Osmanlı idari sisteminin işleyişini ve tarafların bu gibi sorunlar karşısında nasıl tepki gösterdiğini ortaya koymaktır.

Bunu yaparken reformlar dönemindeki gelişmeler ve bunlarla amaçlananlar da hatırlatılarak; Bedras Rum Mahallesi temsilcileri ve bağlı oldukları Cikoli-i Rum Köyü ileri gelenleri ile Osmanlı idarecileri arasında, müşterek bir yaşamla yoğrulmuş ilişkiler hakkında belgeler ve kaynaklardan yansıyanlar ortaya konacaktır. Böylece Osmanlı İmparatorluğu içinde idarecilerin ve sistemin, Rum Milleti'ne karşı davranış şeklinin de aydınlanmasına vesile olunacaktır.

Amacımıza erişmek için bu konuda Osmanlı belgelerinin yanı sıra şimdiye kadar Sürmene tarihi konusundaki araştırmalarımızda kullanmadığımız Yunanca kaynakları da kullandık. Bu kaynaklarda genel olarak bölge hakkında bilgi verilmekte olup ayrılma süreci hakkında bilgi bulunmamaktadır. Kısaca belge ve kaynakların izin verdiği ölçüde bu olayı her yönüyle ortaya koymaya çalıştık.

Döneme ait istatistikî bilgileri de içeren Trabzon Salnameleri, özellikle de çalışmamıza konu olan olayın cereyan ettiği yıllara ait olanlar, söz konusu idari kurumlar ve bunların yönetici ve mensuplarına ait oldukça değerli bilgiler içermektedir. Döneme ait diğer ayrıntıları elde etmek için ikinci el çalışmalardan da yararlandık. Bu çalışmaların önemli bir kısmı hiç şüphesiz Türkçe kaynaklardır.

Çalışmamızda bahse konu olan Osmanlı döneminde Sürmene Kazası'nın köyleri konusunda üç önemli kaynağı kullandık. Bunlardan birincisi, Sürmeneli ve Cida / Zida / Tsita bugün Dirlik köyü doğumlu olan Başpapaz Abraham

¹⁴ Osmanlı bütünü (Osmanlı Milleti) başta Osmanlı'nın esas unsuru olan Müslüman Milleti olmak üzere, Rum (Ortodoks) Milleti, Ermeni (Gregoryen) Milleti, Yahudi Milleti, Katolik Milleti, Protestan Milleti gibi, Osmanlı tebaası kendi içinde, din temelli liderler tarafından hem dini hem de idari bakımdan yönetilen cemaat örgütlenmelerine sahip, ana gruplardan oluşmakta idi.

¹⁵ Rum Milleti: Osmanlı'da millet sistemi, din ya da mezhep inancına göre şekillenmiştir. Aynı din veya mezhebe bağlı olan insanlar dini liderlerinin başkanlığı altında organize edilmiş, dini konularda olduğu gibi cemaat olarak örfe dayalı konularda birçok iş, sorun ya da yükümlülük, dini organizasyonun eliyle cemaat içinde çözülmüştür. Osmanlı içinde ilk millet organizasyonu Fatih Sultan Mehmet döneminde Rum Milleti'nin teşekkül etmesi ile gerçekleşmiştir. Rum Milleti de Patrik liderliğinde ve Patrikhanenin organizasyonu altında Hıristiyan dininin Ortodoks mezhebine bağlı zümrelerin cemaat olarak kendi içlerinde organizasyonu ile oluşmuştur. Evlenme, ölüm, eğitim vd. İşlemler cemaat içinde olduğu gibi bazı vergiler de Patrikhane eliyle tahsil edilirdi. Bunu Hıristiyanlıkta Gregoryen Mezhebine bağlı zümrelerin Ermeni Milleti adı altında organizasyonu ve diğerleri takip etmiştir.

Papadopoulos'un yazmış olduğu “*Sürmene Kazasının İstatistiği*”¹⁶ adlı eserdir. 1 Mayıs 1881 tarihinde tamamlanan ve 1882 yılında Atina’da Andreas Koromilas Matbaasında basılan eser, Sürmene konusunda yayınlanan ilk monografik çalışmadır. Bizim tespit edebildiğimiz kadarıyla Abraham Papadopoulos, Sürmene konusunda eser verenlerin de öncüsü idi. Eserinin dili Yunancadır. Bu eser, içindeki değerli bilgilerin kaybolmaması için 1938 yılında Dimitrios Mihail Gregoriadis, Themistoklis Mihail Gregoriadis adlı müziksever iki kardeşin maddi desteği ile Atina’da Papadopoulos’un bazı yeni bilgileri ilavesi ile tekrar yayınlanmıştır. Çalışmamızda bu eserin Atina’da yayınlanmış her iki baskısından da yararlandık.

1855 yılında Sürmene’ye bağlı Cida Köyü’nde doğan Abraham Papadopoulos, Mübadele sonrası Atina’ya yerleşmiş ve 1939 yılında orada vefat etmiştir. 1878 yılında ve 20 yaşında iken Trabzon Enstitüsü’nden mezun olan Papadopoulos Sürmene’deki ilk enstitü mezunu papazdı. Doğduğu Cida Köyü’nde 1901 yılında Papazlık ve ayrıca öğretmenlik de yaptı. Papadopoulos, öğretmenliği sırasında değişiklik yaparak okulunu, altı sınıflı modern sistemde eğitim yapan bir okula dönüştürdü¹⁷. Papadopoulos’un bu yerel tarih kitabı Sürmene bölgesindeki okullarda ders kitabı olarak da okutulmuştur.¹⁸

Sürmene hakkında ikinci kaynağımız, İoannis Kalfaoğlu¹⁹ tarafından Yunanca yazılan ve 1921 yılında Batum’da basılan, “*Sürmene Bölgesi’nin Tarihi*

¹⁶ Αβραάμ Παπαδόπουλος, Στατιστική της Περιφέρειας Σουρμενών, Β’ Έκδοση, Αθήνα, 1938 (Abraham Papadopoulos, *Sürmene Kazasının İstatistiği 2. Baskı*, Atina 1938). Bu eseri eski Yunancadan çevirerek yararlanma imkânı sağlayan İbrahim Kelağa’ya teşekkürlerimi sunarım.

¹⁷ Εγκυκλοπαίδεια του Ποντιακού Ελληνισμού Ιστορία Λαογραφία Πολιτισμός 8ος Αιώνας, 12η Έκδοση, Μαλλιάρης-Παιδεία, Θεσσαλονίκη, 2007, σελ. 38 (*Pontus Helenizminin Ansiklopedisi Tarih Folklor Kültür*, C: 8, 12. Bs., Malliaris-Paideia, Selanik 2007, s. 38). Yunanca olan eserin tamamı 12 cilttir. Yunancadan tercüme ederek eserden yararlanma imkânı sağlayan Özhan Öztürk’e teşekkür ederim.

¹⁸ Anthony Bryer-David Winfield-Jane Isaac, “Nineteenth Century Monuments in the city and vilayet of Trebizond: Architectural and Historical Notes, Part 4, *Archeion Pontou*, S: 32, 1972-1973, s. 135.

¹⁹ 1871 yılında doğan İoannis Kalfaoğlu, Kayseri Talas ilçesi Zincidere / Flaviana beldesinden bir aileye mensuptur. Babası muhtemelen İlias / İlyas Kalfaoğlu’dur. “*Mikra Asia Kutasının Tarihiye Coğrafyası adlı Yunan Alfabetiyle Türkçe (Karamanlca) olarak yazılmış eserini Yunanca’ya çeviren Stavros Anestidis kitaba yazdığı girişte Kalfaoğlu’nun İstanbul Üsküdar’da doğduğunu belirtir*”. Zincidere’de bulunan Rodokanakios Ruhban okulunda eğitim aldı. 1890 yılında okuldan mezun oldu. 1892-1898 yılları arasında Yunan harfleriyle Türkçe olarak (Karamanlca) yayınlanan Anatoli gazetesinde gazetecilik, bir dönem de gazetenin müdürlüğünü yaptı. Gazetede Anadolu’nun çeşitli kentlerinin tarihlerine ait yazıları vardır. Fransızcadan edebi çeviriler yaptı ve çeşitli konularda Karamanlca Türkçe, Yunanca, Rusça ve Farsça birçok eser yazdı ve yayınladı. İstanbul’da Bafralı ünlü bir tüccar olan Lazaros Piniatoğlu / Artzoğlu’nun ailesinin tütün işletmelerinde çalıştı ve 1897 de kızı Ourania ile evlendi. 1901 yılında Batum’a yerleşti ve tütün işletmelerinde çalıştı. 1904 de tekrar Anatoli gazetesi ile ilişkiye geçerek gazeteye yazılar yazdı. Trabzon Metropoliti

ve *Coğrafyası*” adlı eserdir.²⁰ Kalfaoğlu’nun bu eserini bir bütün olarak değerlendirdiğimiz zaman; eserde yazıldığı günün konjonktüründen kaynaklanan ve bilimsel gerçeklikten uzak, az sayıda ifadelere rastlansa da yazarın, ilk çağa ait bilgiler veren kaynaklara hâkimiyetinden övgü ile söz edebiliriz. Eserde konu alınan döneme ait veriler değerlendirilirken objektif yaklaşım ve bilimsel üslup dikkati çekmektedir.

Kalfaoğlu, Yunan Alfabeti ile Türkçe (Karamanlca) eserler yazmış bir Karamanlıdır. Anadolu, İstanbul, Doğu Karadeniz ve Kafkasya’da Türkçeden başka dil kullanmayan, Yunan Alfabeti ile Türkçe literatürleri bulunan ve Ortodoks / Rum olan Karamanlıların yaşadığı yerleri konu edinmiş, Türkçe, Yunanca, Rusça olmak üzere çok sayıda eseri vardır. Fransızcadan çeviriler yaptığını bildiğimiz Kalfaoğlu, Karamanlca yayınlanan Anatoli gazetesinin 1892-1895 yılları arasında genel yayın yönetmenliğini de yapmıştır. Sürmene’nin ve bölgenin tarihine ışık tutan Yunanca eserinin yazıldığı yıllarda Sürmene’de mevcut Rum toplumu için istatistiki bilgiler de vermiştir. Fakat eserde, Sürmene’de yaşayan Müslüman ve Ermenilerden bahsedilmekle birlikte adeta yok sayılmıştır.

Bu konuda üçüncü kaynağımız ise BOA’da mevcut belgelerden ve dönemlere ait diğer kaynaklarda bulunan bilgilerden hareketle yazılmış ve 1990 tarihinde yayınlanan Sürmene Tarihi adlı eserdir.²¹

1.Cikoli ve Çevredeki Köyler

Sürmene Deresi’nin oluşturduğu vadinin batı yamaçlarında yayılmış olan Cikoli Köyü ile ilgili olarak BOA’da bulunan, Trabzon’un fethinden sonra bölgede yapılan Osmanlı dönemine ait 1486²², 1515-16²³, 1553-54²⁴ tarihli Trabzon Sancağı tahrir defterlerinde bir kayıt yoktur. Köyün adı ilk defa Tapu

Hrisantos’un Trabzon’da yayınladığı dergi ve Batum’da yayınlanan Elefthros Pontos gazetesinde yazıları yayımlandı. 1905 de Batum Şehri Tarihi (Rusça), 1908 de Kafkasya’daki Yunanlılar (Yun.) ve 1918 de Batum Yunan Cemaatinin Tarihi (Yun.) adlı eserlerini yazarak yayınladı. Batum’da ticaret yapan Sürmeneli Ortodoks / Rum iş adamlarının isteği ile 1921 yılında Sürmene Bölgesinin Tarihi ve Coğrafyası (Yun.) adlı eserleri yayınladı. 1921 yılında Batum’dan ayrılmış ve 1924 yılında Yunanistan’a göçmüştür. Eserlerinin Listesi için bkz. Özge Özgür, “Giriş”, *Ioannis Kalfaoğlu, Küçük Asya Kitasının Tarihi Coğrafyası, Çevriyazi ve Yayınma Hazırlayan Özge Özgür, Albatros Yayıncılık, İstanbul 2013, bkz. s. 7-19; bkz. Εγκυκλοπαίδεια του Ποντιακού Ελληνισμού Ιστορία Λαογραφία Πολιτισμός 4η Έκδοση 12η Έκδοση, Μαλλιάρης-Παιδεία, Θεσσαλονίκη 2007, σελ. 204-205 (Pontus Helenizminin Ansiklopedisi Tarih Folklor Kültür, C: 4, 12. Bs., Malliaris-Paideia, Selanik 2007 s. 204-205).*

²⁰ Καλόφωλου, ό.π.(Kalfaoğlu, a.g.e.)

²¹ Bilgin, a.g.e.

²² *Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)*, Maliyeden Müdevver Defterler (MAD), Defter No: 828, s. 222-276.

²³ *BOA*, Tapu Tahrir Defterleri (TT), Defter No: 52, s. 134-206.

²⁴ *BOA*, MAD, Defter No: 288, s. 230-279.

Kadastro Genel Müdürlüğü Arşivi (TKGM) 49 numarada mevcut 1583 tarihli tapu tahrir defterinde²⁵ karşımıza çıkmaktadır.²⁶ Bu tarihte Cikoli Köyü'nde 17 Hane ve 1 değirmen vardı ve köyden toplam 2500 Akçelik bir vergi geliri toplandığı da kaydedilmişti²⁷.

16-19. yüzyıllarda köylerde Müslüman ve Hıristiyan aileler karışık olarak yaşamaktaydı. 1864 ve 1871 tarihli vilayet nizamnameleri ile yeni düzenlemeler yapıldı. Köyün Müslüman Türkleri, Sürmene Deresi'nin batı yamaçlarının sırt kısmına yakın üst kesimlerine yerleştirildi. Vadinin dereye yakın alt kesimlerine ise Ortodokslar / Rumlar yerleştirilmişti.²⁸ Bu şekilde Cikoli Köyü, Sürmene Deresi'nin batı yanındaki vadinin yamaçlarına yayılmıştı. 1881 yılında, Başpapaz Abraham Papadopoulos'un Sürmene Kazası'nın İstatistiği²⁹ adlı eserine göre Cikoli Köyü 150 hane ve bunların yarısını Müslüman Türkler oluşturmaktaydı ve 55 öğrenci vardı³⁰.

Bedras yerleşimi sakinleri adına verilen dilekçede belirtildiği gibi Cikoli Köyü yüz otuz hanedir³¹. Kalfaoğlu'nun verdiği bilgilere görede, 1914 yılında Cikoli'de 110 hane ve 950 kişi yaşamaktaydı. Bu köyün 1860'lı yıllarda taştan inşa edilmiş Aziz Georgios / Aya Yorgi adlı bir kilisesi ve köyün diğer bölümlerinde bulunan ahşap iki eski kilisesi bulunmaktaydı. Bunlar İoannis Prodromos ve Aziz Theodoros Tyronos kiliseleri idi. Bu iki küçük kilise dışında Aziz Hristoforos adına yapılmış bir başka küçük kilisenin kalıntılarından da bahsedilmektedir. Bu kalıntılar Cikoli-i Rum Köyü'nün kız okulunun az yukarısında, yeni taş kiliseye yakın bir yerde idi. 1867 yılında köyün kilisesine yakın bir yerde inşa edilmiş olan ilkokulda 1914 yılında 140 öğrenci okumaktaydı³². Osmanlı döneminde Müslüman ve Hıristiyan din adamlarının ve öğretmenlerin maaşları, dini okulların masrafları, her dini topluluğun kendi aralarında toplanan paralarla karşılanmaktaydı. Bundan dolayı bu okulların ve öğretmenlerinin tüm masrafları için köylüler kendi aralarında hane başına yıllık olarak para toplanmaktaydı.

Daha önce Cikoli Köyü'nde, Müslümanlarla karışık yaşayan Ortodoks / Rumlar, 1839 Tanzimat ve 1856 Islahat fermanları sonrası yapılan reformlar döneminde 1864 ve 1871 tarihli vilayet nizamnamelerine göre yapılan düzenlemelerle yeniden şekillendirilmişti. Bu uygulamada Hıristiyanlar, dağınık halde ve bazı durumlarda birkaç hane olarak yaşadıkları köylerden göç ettirilerek tamamen Hıristiyanların yaşadığı mahalle ve köyler oluşturulmuştu.

²⁵ *Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü Arşivi (TKGM)*, TT, Defter No: 49, vr. 84b-114b.

²⁶ Bilgin, *a.g.e.*, s.158.

²⁷ Bilgin, *a.g.e.*, s. 188.

²⁸ Ondan önce vadinin batı yamaçlarının aşağı kesimlerinde Müslüman Türkler de yerleşikti.

²⁹ Παπαδόπουλος, ό.π. σελ. 2 (Papadopoulos, *a.g.e.*, s. 2).

³⁰ Burada belirtilen 50 öğrenci Ortodoks / Rum olmalıdır.

³¹ *BOA*, Şûrâ-yı Devlet (ŞD), 1860 / 12-1, 4 Z 1323 / 30 Ocak 1906.

³² Καλφώγλου, ό.π. σελ. 21 (Kalfaoğlu, *a.g.e.*, s. 21).

Daha önce iki Müslüman köyün arasında bir Hıristiyan mahalle veya köyü varken ya da iki Hıristiyan köyün arasında bir Müslüman mahalle veya köyü varken reformlar döneminde Ortodoks / Rum köylerin birbirine komşu köyler olarak bir araya gelmiş ve bir bütün oluşturmaları temin edilmişti.³³ Bu durumda Cikoli Köyü'nün Hıristiyan haneleri içinde Müslüman hane kalmadığı gibi çevredeki diğer Ortodoks/Rum köyler ile aralarında herhangi bir Müslüman köyü ya da mahallesi de kalmamıştı. Bu düzenlemede, sadece Hıristiyan hanelerin değil, Hıristiyan köylerin de coğrafi bir bütünlük içinde olmasına dikkat edilmiş idi. Gölonşa, Humurgân, Mirkandoz, Meksise, Karakanzi, Cıda, Aso-i Rum, Cikoli-i Rum gibi Ortodoks / Rum köyleri bu anlamda aralarında hiçbir Müslüman mahalle olmayacak şekilde ve coğrafi bir bütün halinde yeniden yerleştirilerek organize edilmişlerdi. Müslüman köy ya da mahalleler ise bu bütünün içinde değil çevresinde yayılmıştı.

Bu şekilde oluşturulan yerleşimlerin merkezi de Aksuhanları mevki idi. Ormanseven ve Sürmene derelerinin birleştiği ve iki derenin oluşturduğu vadilerin açıldığı bu noktada; fırın, kahvehane, bakkal, bakırcı, demirci ve yorgancı gibi küçük sanat erbaplarına ait dükkânlardan meydana gelen küçük bir alışveriş merkezi oluşmuştu. Her köyün kilisesinin yanında Ortodoks / Rumlar için ilkokullar açılmıştı. 1885 yılında Aksuhanları'nda, köylerindeki ilkokulları bitiren öğrenciler için lise seviyesinde bir okul için inşaat izni verilmişti. İlerleyen yıllarda Atina Üniversitesi'ni bitirmiş müdürler tarafından idare edilen bu okulun mezunları yüksek öğrenim için Atina Üniversitesi'ne gitmişlerdi.

2. Bedras Mahallesi'nin Cikoli-i Rum Köyü'nden Ayrılma İsteği

130 hanelik Cikoli köyünün otuz hanesi³⁴, Sürmene Deresi'nin oluşturduğu vadinin doğu yakasında olup Bedras mahallesi olarak anılmaktadır. Hıristiyan-Ortodokslar tarafından Cikoli'ye nispeten daha yeni iskân edilmiş olan Bedras mahallesi'nin sakinleri Ortodoks / Rumlardan oluşmakla beraber buranın bir kilisesi bulunmamakta, köy halkı ibadet ve dini törenleri için Cikoli-i Rum köyünün Aya Yorgi adına inşa edilmiş taş kilisesini kullanmakta idi. Belgelere yansdığına göre; bu gidış gelişlerde çevre şartlarından dolayı sorunlar yaşanmaktaydı³⁵. Cikoli Köyü ile Bedras Mahallesi arasındaki Sürmene Deresi, her iki yerleşimi coğrafi olarak birbirlerinden ayırmakta ve iki mahallenin irtibatı,

³³ Bu kapsamda, Zaruha Karyesi / şimdi Ortamahalle'deki Ortodoks/Rumlarla Gölonşa Karyesi / şimdi Soğuksu Mahallesi'ndeki Müslümanlar yer değiştirmiştir.

³⁴ BOA, ŞD, 1860 / 12-1, 4 Z 1323 / 30 Ocak 1906. Resmi makamlar red kararı ile birlikte mahallenin 26 hane olduğunu bildirmektedir. Bkz. BOA, ŞD, MLK, 1861 / 2-6, 17 B 324 / 6 Eylül 1906. Ayrıca Bedras sakinlerinin 30 dakika olarak belirttiği mesafenin bizzat valinin imzaladığı yazıda arada 3-4 dakikalık bir mesafe olduğu açıklanmaktadır. Bkz. BOA, DH, TMISK, 63 / 36-3. Fakat 3-4 dakikada ancak dere yatağından geçiş mümkündür. Evlere ulaşmak, 20-30 dakikalık yürüyüşle mümkündür.

³⁵ BOA, ŞD, 1860 / 12-2, 18 Za 1323 / 13 Ocak 1906.

yüksek taş ayaklar üzerinde ahşaptan hafif kemer şeklinde yapılmış bir köprü ile sağlanmaktaydı. Ancak yağmurlu havalarda ve derenin taşkın durumunda köprüden geçişler zor olmaktaydı.

Vadinin batı yamacında ve dereye yakın bir yükselti üzerinde inşa edilmiş köyün kilisesinin bulunduğu yerden Bedras Mahallesi'nin evlerine ulaşmak 25-30 dakikalık yaya yürüyüşü ile mümkündür. Bu iki yerleşim yerini ayıran Sürmene Deresi, bölgenin iklimi yağışlı olduğu için sık sık taşardı. 10-15 yıl arayla gerçekleşen büyük taşkınlarda iki yerleşim birimini birbirine bağlayan köprü hasar görüyordu. Bu sorunu çözmek için köprü, her defasında önceliklerden daha yüksek şekilde inşa edilmeye çalışılıyor ama bu durum köprünün sele kapılıp gitmesine engel olamıyordu.

Ayrılma isteğine gerekçe olan diğer nedenler, hane esasına göre toplanan vergilerin taksimi ve toplanması ile nikah, doğum, ölüm ve hane nakli işlemlerinin aksaması idi. Bedras Mahallesi ahalisi ile Cikoli-i Rum Köyü ahalisi arasında yaşanan bir diğer önemli problem ise Cikoli-i Rum Köyü'nün köy idare meclisinde Bedras Mahallesi sakinlerine yer verilmemesi idi. Ayrıca Osmanlı devletinde bu işlerin tamamı, Rum milletinin kendi iç mekanizmaları vasıtasıyla çözülmekteydi.

1903 yılında başlayan ve 6 yıl devam eden Bedras Mahallesi'nin Cikoli-i Rum Köyü'nden ayrılıp müstakil köy olma isteği, başlangıçta Cikoli-i Rum Köyü'nün ileri gelenleri ve halkı tarafından da kabul görmemişti. Fakat Bedras Mahallesi ileri gelenleri ayrılma isteğinde şiddetli bir şekilde ısrarcı idi. Onların bu ısrarı, isteklerini daha üst makamlara iletmesine vesile oluyordu.

Önceleri Bedras Mahallesi ileri gelenlerinin, rahatsız oldukları konuları izah ederek başlayan konuşmaları, müteakiben hararetli tartışmalara dönüşüyor, karşılıklı iddialar daha gergin şekilde dile getiriliyordu. Bu tartışmaların temel nedenlerinden biri de vergilerin paylaşılması tahsil edilmesi konusunda yaşanıyordu. Köyün muhtarı tarafından toplanan vergilerin tahsilleri esnasında da çeşitli tartışmalar çıkmaktaydı. Önceki tartışmaların kaynağı olan bu sorun, yeni nizamname ile vergilerin mükeffell (kefalete tabi) tahsildarlar tarafından tahsil edilecek olmasından dolayı halledilmiş kabul ediliyordu³⁶. Yeni uygulamada aksaklıklar ve tahsilatın gecikmesinden dolayı vergilerin cezalı olarak alınması yeni tartışmalara yol açıyordu.

Bedras Mahallesi adına dilekçe verenler, Cikoli Köyü'nün 130 haneden oluştuğunu, bunun 30 hanesinin Sürmene Deresi'nin doğu yakasında olan Bedras Mahallesi'nde yaşadığını belirtmişlerdi³⁷. Fakat konuyu tetkik için bölgeye giden memur, Bedras Mahallesi'nin 26 haneden oluştuğunu bildirmişti³⁸. Bunun nedeni,

³⁶ BOA, ŞD.1860 / 12-1, 4 Z 1323 / 30 Ocak 1906.

³⁷ BOA, ŞD, 1860 / 12-1, 4 Z 1323 / 30 Ocak 1906.

³⁸ BOA, ŞD, 1860 / 12-2, 18 Za 1323 / 13 Ocak 1906. Mahallede 1900-1906 yılları arasında 1-2 yıl farkla 45, 30 ve 26 hane bulunduğu belirtilmektedir. Bu mahalleden Rusya'ya göçen

mahalleden Rusya'ya göçen hanelerin olması idi. Bunlar Cikoli-i Rum Köyü muhtarları tarafından kayıtlardan düşülmediği için vergileri mahalledeki yakınlarından tahsil edilmek istenmekte idi. Bunun yanı sıra diğer tekâlif-i emriye vergilerinde de şikayetler mevcuttu.

1903 yılında, Cikoli-i Rum Köyü'ne bağlı olmaktan dolayı yaşadıkları sıkıntılar anlatıldığı ve müstakil bir köy olma isteklerine yer verilen bir dilekçe, Bedras Mahallesi sakinleri adına Sürmene Kazası kaymakamlığına verilmişti³⁹. Böylece Bedras Mahallesi temsilcileri Cikoli-i Rum Köyü'nden ayrılıp müstakil bir köy olma mücadelesini başlatmışlardı. Bedras Mahallesi sakinlerinin istek ve sıkıntılarının dikkate alınmadığı düşünülmesin ve bu durum daha sonra sızlanma vesilesi olmasın diye kaymakamın görevlendirdiği bir memur, mahalline giderek Cikoli-i Rum Köyü ile Bedras Mahallesi arasında ne kadar mesafe olduğu, köy ve mahallenin hane sayıları ve nüfuslarını araştırarak bir rapor hazırlamıştı. Dilekçe ve raporun bulunduğu dosya, kaymakam tarafından değerlendirmeye alınmış ve konu, karar için Sürmene Kaza İdare Meclisi'nde⁴⁰ görüşülmüştü.

Bedras Mahallesi'nin Cikoli-i Rum Köyü'nden ayrılıma isteği, Cikoli-i Rum Köyü'nün ileri gelenleri tarafından kabul görmemekte idi. 8 Aralık 1903 tarihinde, Sürmene Kaymakamı Hüseyin Avni Efendi başkanlığında; daimî üyeler, Naip Mehmet Ali Efendi, Mal Müdürü Ömer Lütfü Efendi, Tahrirat Kâtibi Hüseyin Hüsnü Efendi, Müftü Hacı Ali Efendi, Metropolit Vekili Papayor/Georgios Kostantinidis Efendi, seçimle gelen üyeler; Alaybey, Hacı Osman Efendi, Hacı Yani Efendi ve İstapan Efendi'den oluşan Sürmene Kaza İdare Meclisi⁴¹ toplandı. Meclis dosyayı görüşmeden önce Cikoli-i Rum Köyü'nün ahali adına çekilen ve bu ayrılmaya karşı olduklarını bildiren bir telgraf, meclise ulaşmış ve dosyaya girmişti. Bunun üzerine Kaza İdare Meclisi, Bedras Mahallesi'nin Cikoli-i Rum Köyü'nden ayrılarak müstakil bir köy olma isteğini reddetti⁴². Daha sonra, karar 180 numaralı mazbata ile Bedras Mahallesi temsilcilerine bildirildi. Mazbatada ret gerekçesi olarak, Cikoli-i Rum Köyü'nün diğer

ailelerin de hesaba katılması ile olmuş olabilir. Bedras Mahallesi sakinlerinin yazdığı dilekçelerde ayrılma nedenlerinden dolayı mahalleden arazilerini satarak Rusya'ya göçler olduğuna da göndermeler var. Bir şekilde Rusya'ya göç edenler kayıtlardan çıkartılmayarak bölgede Rum nüfus fazla gösterilmekte, göçen hanelere düşen vergiler ise kalmaya devam eden hanelere bölünerek tahsil edilmekte idi Trabzon valisi vergi tahsilinde sistemin değişmesi ile bu şekildeki şikâyetlerin ortadan kalktığını iddia etse de Bedras sakinleri adına verilen dilekçelerde, bu defa da ceza olarak (bildirmeme veya gecikme cezası olmalı) fazla vergi verdiklerini iddia etmektedirler. Bk., *BOA, ŞD, 1860 / 12-1, 4 Z 1323 / 30 Ocak 1906.*

³⁹ *BOA, ŞD, 1860 / 12-2, 18 Za 1323 / 13 Ocak 1906.*

⁴⁰ Kaza İdare Meclisleri yeni vilayet nizamnamelerine göre kurulmuştu.

⁴¹ Kudret Emiroğlu (Haz.), *Trabzon Vilayeti Salnamesi (1321/1903 Senesine Mahsus Ve 21. Defa Hazırlanıp Basılmış)*, Ankara 2009, s. 750-751.

⁴² *BOA, ŞD, 1860 / 12-2, 18 Za 1323 / 13 Ocak 1906.*

kısımında oturanlar adına Trabzon Vilayetine çekilen telgrafta, bu ayrılmaya köyün kalan kısmının razı olmadıklarının belirtilmesi yazılmıştı⁴³.

Fakat Bedras Mahallesi temsilcileri isteklerinde oldukça ısrarlıydılar. İki mahalle ileri gelenleri arasında bu konuda görüşmeler ve tartışmalar yeniden başladı. İki taraf da birbirleri ile karşılaştıkları her yerde konuyu tartışıyor, kavgalar çıkıyordu. Taraflar kendi savlarını şiddetle savunmaya devam ediyor, karşı tarafa suçlamalar yöneltiliyordu. Bu durumun üzücü olaylara sebebiyet verebileceği ortadaydı. Cikoli-i Rum Köyü'nün ve Ortodoks / Rum cemaatinin ileri gelenleri tartışmaları bitirebilmek için yeni bir yol izlenmesine karar verdiler. Buna göre, köy ve kaza içinde tartışmaları sonlandırabilmek için iki mahalle birbirinden rıza ile ayrılacak ve kaza yönetimi de bunu onaylayacaktı. Böylece konu, Trabzon Vilayet Meclisi kararına bırakılacaktı. Köy ileri gelenlerinin ayrılma isteğini kabul ettiklerini açıklaması üzerine Bedras Mahallesi temsilcileri yeni bir dilekçe ile Sürmene Kazası Kaymakamlığına durumlarını açıklayarak taleplerini yinelediler.

Sürmene Kazası İdare Meclisi, Kaymakam Abdülhalim Ragıp Bey başkanlığında toplandı ve talep görüşüldü. 3 Mayıs 1904 tarih ve 34 numaralı mazbata ile iki mahallenin birbirinden ayrılıp Bedras'ın müstakil bir köy haline gelmesinin bir sakıncası olmadığına dair onay vilayete gönderildi.⁴⁴

2 Temmuz 1904 tarihinde, konu Trabzon Valisi Reşat Beyefendi başkanlığında daimi üyeler; Naip Abdurrahman Bey, Vali Muavini Vagleri Efendi, Defterdar Esad Muhlis Bey, Mektupçu Asım Bey, Müftü Es-Seyid Mahmut İmadeddin Efendi, Rum Metropolitisi Kostantinos Efendi, Ermeni Katolik Murahhasası İstapan İpekyan Efendi, Ermeni Gregoryen Murahhasası (Murahhasasılık boş olduğu için kimse yok) ve seçimle belirlenmiş üyeler; Subaşızâde Pertev Paşa, Nemlizâde Şükrü Efendi, Mısıryan Bogos Efendi, Kunkalidi Petraki Efendi'den⁴⁵ oluşan Trabzon Vilayeti İdare Meclisi'nde de görüşüldü. Ancak ne yazık ki bir defa daha Meclis-i İdâre-i Vilâyetin kararı ile Cikoli-i Rum ve Bedras'ın ayrılarak iki ayrı köy olma isteklerinin kabul görmediği Sürmene Kazası Kaymakamlığına bildirildi⁴⁶.

Dönemin Trabzon Valisi Reşat Beyefendi gönderdiği yazıda, bu ret kararın nedenlerini; köyün kalan kısmının ve Vilayet İdare Meclisi toplantısında da Trabzon Metropolitinin bu isteği kabul etmemesi, her iki mahalle arasında her mevsimde gelip geçmeye elverişli mükemmel bir taş köprüünün mevcut bulunması ve vergi tahsiliyle ilgili söz konusu şikâyetlerinde yeni nizamnameye göre

⁴³ BOA, ŞD, 1860 / 12-2, 18 Za 1323 / 13 Ocak 1906.

⁴⁴ BOA, ŞD, 1860 / 12-1, 4 Z 1323 / 30 Ocak 1906. BOA, Dâhiliye Nezareti (DH), Tesri'-i Mu'âmelât ve İslâhât Komisyonu (TMIK.S), 63 / 36-3, 17 B 1324 / 6 Eylül 1906.

⁴⁵ Kudret Emiroğlu (Haz.), *Trabzon Vilayeti Salnamesi (1322 / 1904 Senesine Mahsus Ve 22. Defa Hazırlanıp Basılmış)*, Ankara 2009, s. 545.

⁴⁶ BOA, ŞD, 1860 / 12-1, 4 Z 1323 / 30 Ocak 1906.

mükeffell tahsildarın muhtarın yerine devreye girmiş olması nedeniyle giderilmiş olması olarak sıralamaktadır⁴⁷.

3. Bedras Mahallesinin Müstakil Bir Köy Olma İsteği Şûrâ-yı Devlet'te⁴⁸

Bedras Mahallesi adına hareket edenler, Bedras'ın köy olması ile ilgili ret kararlarında, Sürmene'deki Ortodoks/Rumların Kocabaşı⁴⁹ ve Metropolit Vekili Papa Yor / Papa Yorgi / Papa Yoryani / Georgios Kostantinidis'in elinin(!) olduğundan haberdar idiler. Verdikleri dilekçede bu konuya şu şekilde değinmekteydiler: *"Zigoli karyesinden olup kazâ-i mezkûrda metropolit vekili bulunan Papa Yoryani kendi karyesini himâye tarikiyle (yoluyla) menâfi'ini (menfaatlerini) gözeterek vilâyet metropolit hânesine gıyâbımızda (arkamızdan) yazmış olduğu takrir (yazı) üzerine metropolit⁵⁰ efendi idare-i mezkûrede olamaz demesi üzerine..."*⁵¹

Konu Sürmene Kaza İdare Meclisi'nde ilk defa görüşülürken, üyeleri bizzat ikna ederek karara ret oyu verilmesini sağlayan da metropolit vekili Georgios Kostantinidis idi. İsteğin reddedilmesinden sonra mahallinde şiddetlenerek devam eden kavgayı durdurmak için ayrılık isteğinin, ikinci görüşmede Kaza İdare Meclisi'nde kabul edilmesini ve Vilayet İdare Meclisi'ne taşınarak orada da metropolit vasıtası ile reddedilmesini de Georgios Kostantinidis sağlamıştı.

1893-1905 yılları arasında⁵² Sürmene'de tespit edebildiğimiz kadarıyla 12 yıl, muhtemelen daha uzun süre metropolit vekilliği yapan Georgios Kostantinidis Cikoli köyündendi. Kilisesi de Cikoli-i Rum Köyü'nde idi. Cikoli Köyü'ndeki yeni taş kilise aynı zamanda Sürmene Metropolithanesi idi. Georgios Kostantinidis'in babası Anastasios ve amcası İlias'da papazdı. Köyün ilk öğretmenleriydiler⁵³ ve bu aileden Savvas Kostantinidis yıllarca Cida / Zida / Tsita bugün Dirlık köyündeki okulda öğretmenlik yapmıştı. Bölge'de maddi ve manevi bir

⁴⁷ BOA, ŞD, 1860 / 12-2, 18 Za 1323 / 13 Ocak 1906.

⁴⁸ 1868 yılında kurulan Şûrâ-yı Devlet, günümüzdeki Danıştay'ın karşılığı olan yüksek yargı kurumudur.

⁴⁹ Sürmene'deki Ortodoks/Rum cemaatinin en üst cemaat makamı Kocabaşılık idi. Bunun yanında her köyden seçilmiş birer kişiden oluşan on kişilik bir heyet bulunmaktaydı. Merkezi Humurgân Çarşısı'ndaydı. Hıristiyan-Ortodokslar arasında, uyumsuzluk veya çekişmelerde hakemlik görevi görürlerdi. Ayrıca her kilise bölgesinde altı kişiden oluşan mahalle konseyleri bulunmaktaydı.

⁵⁰ Hıristiyanlık dini örgütlenmesinde bir bölgenin tüm kiliselerinden sorumlu piskopos veya başpiskopos.

⁵¹ BOA, ŞD, 1860 / 12-1, 4 Z 1323 / 30 Ocak 1906.

⁵² Bilgin, *a.g.e.*, s. 442-444. Bilgiler Trabzon Salnamelerinden derlenmiştir.

⁵³ Yannis Kalfaoğlu eserinde, Georgios Kostantinidis hakkında *"Sürmene bölgesinde 40 küsur yılı aşkın bir süre hayır işlerinde bulunmuş"* bir kişi olarak yazar. Bkz: Καλφάγλου, ό.π, σελ. 21 (Kalfaoğlu, *a.g.e.*, s. 21).

otorite durumundaki aileye mensup Metropolit Vekili Papaz Georgios / Papa Yoryani, 1884-87 yılları arasında Aksuhanları mevkiinde Meksise Köyü'nden Liya adlı bir Rum'dan derenin doğu yakasında bir arazi satın alınarak burada bir Orta dereceli Rum okulu binası inşa edilmesinde de önderlik yapmıştı. Ayrıca Cıkoli'deki kilisenin arazisi üzerinde halkın yardımıyla rahibelerin kaldığı bir manastır binası (Metohi) ve kız okulu inşasına önderlik etmişti. Şüphesiz kendi köyünü ve cemaatini sahiplenmekte ve bu şekilde bir bölünmeye karşı çıkmaktaydı. Fakat ayrılmayı isteyen taraf, bu davranışla zulme uğradıklarına inanmış, oldukça kararlı ve ikna edilmeleri zor bir durumdaydı.

2 Kasım 1905 tarihinde Sürmene Kazası Cıkoli Köyü Bedras Mahallesi halkının vekili olarak Frankoloğlu Yani, Mavioğlu Panika ve Frankoloğlu İstavri, isteklerinin Vilayet İdare Meclisi'nde reddedilmesinden sonra Dâr-ı Şûrâ Riyaseti'ne⁵⁴ bir dilekçe göndererek, istekleri ile ilgili konuda yapılanları sıralamış ve alınan kararlarla kendilerine zulmedildiğini belirtmişlerdi. Her ne kadar vergiler muhtar yerine tahsildar tarafından toplanacak ise de vergilerin dağılımının köy ihtiyar heyeti tarafından belirlendiğini ve bunlarla ilgili kendilerine haber verilmediğini, şimdi ise değişen bir şey olmadığı için, Bedras Mahallesi ahalisinden bazılarının emlak ve arazilerini satıp Rusya'ya göç etmeye çalıştıklarını yazarak, bu sorunun giderilmesi ve halkın huzurunun sağlanarak göçten vaz geçirilmelerini istemekteydiler⁵⁵.

Bu dilekçede, Cıkoli Köyü'nün kilisesinde papaz ve metropolit vekili olan Papayor Efendi / Georgios Kostantinidis'in de "...*hakkına razı bir adam olmadığı...*" belirtilmişti⁵⁶. Hatta Rusya'da ölen bir şahsın, çocuksuz öldüğü ve varisi bulunmadığı için arazisinin devlete kalacağını da hatırlatarak; Rusya'da çocuğu olmadan vefat etmiş bir adamı, Sürmene'de sağ gösterip, buradaki mülkünü resmi olarak başkalarına vermek şeklinde bir muamele de yaptırdığını iddia ederek, "*Devlete zarar îrâs (sebebiyet verme) ettirmiş mâkuleden (takımından) olan bir papasın takriri (yazısı) üzerine bir karye ahâlisi rahnedâr (zarara uğratmak) olmasına...*" şeklinde⁵⁷ ağır bir ifade dahi kullanmışlardı. Bedras Mahallesi adına dilekçe yazan temsilcilerin karara itiraz nedenleri arasında yer alan bu ifadeleri, kaza yönetimi tarafından 30 Ocak 1906 tarihinde vilayete yazılan yazıya da dâhil edilmişti⁵⁸.

Trabzon Valisi Reşad Beyefendi de konu ile ilgili bilgi isteyen Dâr-ı Şûrâ Riyâseti'ne 13 Ocak 1906 tarihinde; ilgili evrakı bizzat tetkik ettiğini ve diğer gelişmeleri yazarak sorunları çözüldüğü için Bedras Mahallesi'nin Cıkoli

⁵⁴ Şûrâ-yı Devlet Riyâseti. Riyaset: Reislik, başkanlık.

⁵⁵ BOA, ŞD, 1860 / 12-1, 4 Z 1323 / 30 Ocak 1906.

⁵⁶ BOA, ŞD, 1860 / 12-1, 4 Z 1323 / 30 Ocak 1906.

⁵⁷ BOA, ŞD, 1860 / 12-1, 4 Z 1323 / 30 Ocak 1906.

⁵⁸ BOA, ŞD, 1860 / 12-1, 4 Z 1323 / 30 Ocak 1906.

Köyü'nden ayrılma isteğinin reddedilerek eski halinde kalmasına vilayet meclisince karar verildiğini açıklamıştı⁵⁹.

Daha sonraki gelişmelerle ilgili belgeleri incelediğimiz zaman, ayrı bir köy olma istekleri vilayet idare meclisinde reddedilmiş olan ve Bedras Mahallesi'ni temsilen hareket eden Frankoloğlu Nikola, Frankoloğlu Yani ve Mavioğlu İstavri'nin 23 Mayıs 1906 tarihinde bir dilekçe daha yazdıklarını ve konuyu Şûrâ-yı Devlet'ten sorduklarını görüyoruz.

Verdikleri dilekçede kararlar ilgili itirazlarını; "*Talebimizle ilgili bizler çağrılıp herhangi bir sorulmadı*" şeklinde dile getirmektedirler. 23 Haziran 1904 tarihi ve 101 sayılı evrakta açıklandığı gibi "*Vergileriniz yeni usule göre tahsildarlar eli ile tahsil edilecektir. Bu nedenle herhangi bir güçlük olmayacaktır*" diyerek⁶⁰ isteklerinin reddedildiğini şu şekilde belirtmekteydiler:⁶¹

"Halbuki Zikoli köyü için yapılan nüfus tahririnden sonra doğan kız ve erkek çocuklarımız ve ölenler ve nikahlananlarla ilgili hiçbir işlem yapılmı nüfus dairesine vaktinde verilmediği için nüfusumuz 300 kadar görülmektedir. Bu konudaki şikâyetlerimizi 28 Haziran 1905 tarihinde yazmış isek de şimdiye kadar bir sonuç alınmamıştır... Şimdiye kadar semere(sonuç) hâsıl (meydana gelme) olmadığından sürünmekte, sızlanmaktayız. Lütfen ve merhameten mezkûr evrakların vilâyetten talep edilmesiyle kırâ'at buyurulması (okunması) ve karyemizin(köyümüzün) Zigoli karyesinden tefrik edilmesiyle(ayrılarak) istiklâliyetine (ayrı bir köy haline gelmesine) karar verilmesi ve bu karar kazâmıza geldikde bizlere de ma'lûmât i'tâsı (bilgi verilmesi) husûsunu arz ve temennî ederiz"

Trabzon Valisi Reşat Beyefendi, 30 Haziran 1906'da Şûrâ-yı Devlet Riyâseti'nden gelen bir diğer yazıya, 6 Eylül 1906 tarihinde cevaben yazdığı yazıda da müracaattan reddedilme aşamasına kadar resmi gelişmeleri özetleyip, Sürmene Kaza İdari Meclisi'nde alınan karar üzerinde, ayrılığa neden olarak belirtilen sorunlar çözümlendiği için Bedras Mahallesi sakinlerinin Cikoli Köyü'nden ayrılma isteklerinin Trabzon Vilayeti İdare Meclisi'nde reddedildiğini tekraren açıklamıştı⁶². Bu günlerde Bedras Mahallesi sakinleri adına dilekçe yazanlara da Şûrâ-yı Devlet Riyâseti'nden bir yazı gelmişti. Bu yazıya 23 Mayıs 1906 tarihinde yazdıkları cevapta; kaza ve vilayet meclislerinin kararlarına 28

⁵⁹ BOA, ŞD, 1860 / 12-2, 18 Za 1323 / 13 Ocak 1906.

⁶⁰ BOA, DH, TMIK, S, 63 / 36-3, 17 B 324 / 6 Eylül 1906. "... mezkûr Petras Mahallesi'nin yirmi altı hânedan ibâret idüğü iş'âr kılınmış ve Tahsil-i Emvâl Nizâmname-i Cedîdi mücebince tahsil-i emvâl vazîfesi muhtârândan alınarak mükeffil tahsildarlara tevdi'olunduğu cihetle tahsilâtçı da bir gûnâ müşkilât kalmamış olmasına mebnî mahalle-i mezkûrenin tefrikiyle ayrıca bir karye teşkiline lüzûm görülemediğinden..."

⁶¹ BOA, ŞD, Mülkiye (MLK), 1861 / 2-7, 10 Mayıs 1322 / 23 Mayıs 1906.

⁶² BOA, ŞD, MLK, 1861-2-6, 17 B 1324 / 6 Eylül 1906.

Haziran 1905'te yazdıkları yazıyla, dikkate alınmayan hususların iletilmiş olduğunu ama dikkate alınmadığı için şikâyetlerinin devam ettiğini belirtmişlerdi⁶³.

11 Haziran 1906 tarihinde Defter-i Hâkânî Nazırlığı, Defter-i Hâkânî Nâzırı bende Hasan imzası ile Bedras Mahallesi ahalisinin şikâyet evraklarının yanlışlıkla kendilerine ulaştığını belirterek evrakları konuyla ilgili olan Dahiliye Nazırlığı'na gönderdiklerini açıkladığı⁶⁴ bir belgeye rastladık. Dâhiliye Nezareti bu dilekçeyi işleme alıp Tesrî'-i Mu'âmelât ve Islâhât Komisyonu'na sevk etmişti. Komisyon, 2 Temmuz 1906 tarihinde Trabzon Vilayeti'ne yazarak, işleme aldıkları bu dilekçeden vilayet yöneticilerini haberdar etti⁶⁵. Bu yazışmalardan, Bedras Mahallesi adına hareket edenlerin, şikâyetleri ve ayrılma isteklerini ulaşabildikleri tüm yüksek makamlara iletmış, şikâyet ve isteklerinden vazgeçemedikleri gibi Cikoli Köyü'nden ayrılma isteklerinde de ne kadar ısrarcı oldukları anlaşılıyor.

Belgeleri incelemeye devam edince, yüksek makamlardaki sürecin yavaş da olsa gelişmeye devam ettiğini anlıyoruz. Ayrıca Dahiliye Nezareti'nin devreye girmesi, Bedras Mahallesi ahalisinin isteklerine vilayet nezdinde de olumlu bakılmasına vesile olmuştu. Trabzon Vilayeti İdare Meclisi, kararını değiştirerek Bedras Mahallesi'nin bir köy haline gelmesini uygun görmüştü. Nitekim Şûrâ-yı Devlet Riyâset-i Celilesi'den gelen 7 Aralık 1907 tarih ve 30 numaralı yazıya cevaben Trabzon Vali Vekili Mehmet Ferit, 17 Mart 1908 tarihinde yazdığı yazıda, Sürmene Kazası Bedras Mahallesi'nin Cikoli Köyü'nden ayrılmasının Trabzon Vilayeti İdare Meclisi'nde kabul edildiğini açıklamaktaydı. Trabzon Vilayeti'nden Şûrâ-yı Devlet Riyâseti'ne yazılan yazıda, alınan bu yeni kararla iki mahalle halkı arasında oluşmuş olan nefret duygusunun da ortadan kalkacağı vurgulanmıştı. Yazıda kararı onaylayan meclis üyelerinin onay mühürleri de bulunmaktaydı⁶⁶.

Trabzon Vali Vekili Mehmet Ferit, 9 Temmuz 1908 tarihinde Şûrâ-yı Devlet Riyâseti'ne bir yazı daha yazarak, Bedras'ın bir köy olarak Cikoli Köyü'nden ayrılmasının Vilayet İdari Meclisi'nde kabul edildiğini ve bu kararın bir an önce uygulanması için gereğinin yapılmasının istediğini belirtmişti⁶⁷.

Gelişmeler üzerine süreç de hızlanmıştı. Şûrâ-yı Devlet Mülkiye Dairesi, 28 Nisan 1908 tarihinde; "Bedras'ın Cikoli Köyü'nden ayrılıp bir köy olmasının askeriye bakımından bir mahzuru var mıdır?" diye Harbiye Nezareti'ne bir yazı yazmıştı. Bu yazıya bir cevap gelmediği için, 14 Ağustos 1908 tarihinde bir yazı daha yazıldı⁶⁸. Yazıda Şûrâ-yı Devlet Mülkiye Dairesi'nin verilen kararın

⁶³ BOA, ŞD, MLK, 1861-2-7, 10 Mayıs 1322 / 23 Mayıs 1906.

⁶⁴ BOA, DH, TMIK, S, 63 / 36-2, 19 R 1324 / 11 Haziran 1906.

⁶⁵ BOA, DH, TMIK, S, 63 / 36-1, 10 Ca 1324 / 2 Temmuz 1906.

⁶⁶ BOA, ŞD, MLK, 1861 / 2-5, 14 S 1326 / 17 Mart 1908.

⁶⁷ BOA, ŞD, MLK, 1861 / 2-4, 11 C 1326 / 9 Temmuz 1908.

⁶⁸ BOA, ŞD, MLK, 1863 / 16, 16 B 1326 / 14 Ağustos 1908.

gerekçeli dosyasını oluşturmak için Trabzon'dan istenen ve gelen evraklarla birlikte bu belgeye ihtiyaç olduğu açıklanmaktaydı. Harbiye Nezareti 28 Nisan tarihinde gelen yazıya cevap verebilmek için Trabzon Vilayeti'nin ordu bölgesi olarak dahil olduğu 4. Ordu Müşîriyeti'ne yazarak durum hakkında bilgi istemişti. Bu yazışmanın cevabının olumlu gelmesinden sonra Harbiye Nezâreti, Şûrâ-yı Devlet Riyâset-i Celîlesi'ne, 10 Şubat 1909 tarihinde cevap olarak; “*Sürmene Kazâsı'na tâbi Zigoli-i Rum karyesinden Petras Mahallesi'nin tefrikiyle (ayrılmasıyla) ayrıca karye teşkilinde cihet-i askeriyece bir mahzûr olmadığı iş'âr olunmuş...*” diye yazmıştı⁶⁹.

Şûrâ-yı Devlet gerekli yazışmaları tamamlayıp cevapları aldıktan sonra, 7 Mart 1909 tarihinde başkan yardımcısı Macid Bey, Şekip Bey, Reşid Bey, Mustafa Bey, Vasilaki Bey'den oluşan Şûrâ-yı Devlet Mülkiye Komisyonunu toplanmış, dosyadaki evrakları okuyarak incelemiş ve Bedras Mahallesi'nin Cikli Köyü'nden ayrılmasında bir mâni bulunmadığı sonucuna ulaşmıştı. Mülkiye Komisyonu aldığı bu kararı rapor ederek gerekenin yapılması için Trabzon Valiliği ve Dâhiliye Nezareti'ne, bilgi verilmek üzere Harbiye ve Defter-i Hâkânî nezaretlerine yazmıştı⁷⁰.

Yazışmalar tamamlanmış ve Cikli Köyü'ne bağlı Bedras Mahallesi'nin ayrı bir köy olarak kurulması için düzenlenen dosya Sadrazamlığa iletilmişti. Bu dosyada, Trabzon Vilayeti İdare Meclisi'nin Kararı, Dâhiliye Nezareti'ne havale yazısı, Harbiye, Maliye ve Defterhane-i Hâkânî nezaretlerinden gönderilen bilgi yazıları bulunmaktaydı. Dosyanın sunulduğu Sadrazam Hüseyin Hilmi Paşa da 21 Mart 1909 tarihinde bu dosyayı Bâb-i Âli Sadaret Dâiresi Mektûbi Kalemî'ne sevk etti.

Dosya, dönemin padişahı olan ve iktidarında son günlerini yaşayan II. Abdülhamit'e (31 Ağustos 1876-27 Nisan 1909) onay için gönderildi. Sarayda işlem gören evrakın üzerinde sultanın serkâtibi olan Ali Cevat'ın 23 Mart 1909 tarihli onayı bulunmaktadır⁷¹. Padişah II. Abdülhamit, tahtan indirilmesine vesile olacak olan Rumi 31 Mart (13 Nisan 1909) olayından 15 gün, tahtan indirilmesinden 30 gün önce, 29 Mart 1909 tarihinde bu kararı imzalandıktan sonra irade-i seniyye olarak Harbiye, Maliye ve Defter-i Hâkânî nezaretlerine bilgi ve icrası için gerekenleri yapmak üzere Dâhiliye Nezaretine göndermişti⁷².

Böylece Bedras Mahallesi halkının yaşadıkları sıkıntılar nedeni ile Cikli Köyü'nden ayrılma ve müstakil köy olma istekleri, Şûrâ-yı Devlet Mülkiye Dairesi kararıyla 29 Mart 1909 tarihinde padişah tarafından irâde-i seniyye

⁶⁹ BOA, ŞD, MLK, 1861 / 2-3, 18 M 1327 / 10 Şubat 1909.

⁷⁰ BOA, ŞD, MLK, 1861 / 2-1, 14 S 1327 / 7 Mart 1909.

⁷¹ BOA, Dâhiliye Nezareti (DH), Mektûbi Kalemî (MKT), 2787 / 23-1, 14 Ra 1327 / 5 Nisan 1909.

⁷² BOA, DH, MKT, 2787 / 23-1, 14 Ra 1327 / 5 Nisan 1909, BOA, DH, MKT, 2787 / 23-2.

çıkartılarak gerçekleşmişti. Bu konuda gerekenlerin yapılması için de Trabzon Vilayetine emir gönderilmişti.

Sonuç

Sürmene Kazası Kaymakamlığı'na yazdıkları dilekçeleri ile mücadelelerini başlatan Bedras Mahallesi sakinleri, Cikoli Köyü'nden ayrılarak müstakil bir köy haline gelmesi için uzun ve dolambaçlı bir yol izlemişti. 8 Aralık 1903 tarihinde Sürmene Kazası İdare Meclisi'nde reddedilip köy içinde çıkan tartışmalardan sonra ikinci defa görüşüldüğü Sürmene Kaza İdare Meclisi'nde kabul gören ayrılma isteği, 3 Mayıs 1904 tarih ve 34 numaralı evrak ekleriyle birlikte Trabzon Vilayeti'ne gönderilmişti.

Trabzon Vilayet İdare Meclisi'nde görüşme esnasında, mecliste tabii üye olan Metropolitin karşı çıkmasıyla karar reddedilmişti. Ret kararı 2 Temmuz 1904 tarih ve 101 numaralı yazıyla taraflara bildirilmişti. Fakat Bedras Mahallesi sakinleri, sorunlarının çözümlenmediği iddiasıyla yeni dilekçeler yazarak Cikoli Köyü'nden ayrılıp müstakil bir köy olma isteklerini sürdürmüşlerdi. Bedras Mahallesi adına hareket edenler şikâyetlerini Şûrâ-yı Devlet'e kadar ilettiler.

Yeni yazışmalar ve gelen cevaplarla oluşturulan dosya, Şûrâ-yı Devlet Mülkiye Dairesi komisyonu kararıyla Bedras'ın köy olması gerektiği ve buna mâni bir durumun olmadığı hususu karara bağlandı. Bu karar, gerekli işlemler tamamlandıktan sonra konu Dâhiliye Nezâreti tarafından Bab-i Âli'ye iletili. Sadrazam Hüseyin Hilmi Paşa, 21 Mart 1909 tarihinde bu dosyayı onaylayarak Padişah'a sunulmak üzere saraya gönderdi. Padişah II. Abdülhamit tarafından 29 Mart 1909 tarihinde imzalanarak, gerekenlerin yapılması için Trabzon Vilayeti'ne ve Dahiliye Nezaretine irâde-i seniyye, gönderilmiş ve Bedras, Sürmene Kazası'na bağlı müstakil bir köy haline gelmişti. Burada Bedras yerleşiminde yaşayan halk adına yetkililere dilekçeler yağdıranların emeği ve kararlılığı öne çıkmaktadır.

KAYNAKLAR

1. Arşivler

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)

Dahiliye Nezareti (DH), Mektûbi Kalemi (MKT): 2787 / 23-1, 2787 / 23-2.

Dahiliye Nezareti (DH), Tesrî'-i Mu'âmelât ve Islâhât Komisyonu (TMİK.S): 63 / 36-1, 63 / 36-2, 63 / 36-3.

Maliyeden Müdevver Defterler (MAD): 288, 828.

Şûrâ-yı Devlet (ŞD):1860 / 12-1,1860 / 12-2.

Şûrâ-yı Devlet Mülkiye (ŞD, MLK): 1861 / 2-1, 1861 / 2-3, 1861 / 2-4, 1861 / 2-5, 1861 / 2-6, 1861 / 2-7, 1863 / 16.

Tapu Tahrir Defterleri (TT): 52

Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü Arşivi (TKGM)

Tapu Tahrir Defterleri (TT): 49.

2. Kitap ve Makaleler

BİLGİN, Mehmet, *Sürmene Tarihi*, İstanbul 1990.

BRYER, Anthony- WINFIELD, David- ISAAC, Jane “Nineteenth Century Monuments in the City and Vilayet of Trebizond: Architectural and Historical Notes, Part 4”, *Archeion Pontou*, S: 32, 1972-1973, ss. 128-310.

EMİROĞLU, (Haz.) Kudret, *Trabzon Vilayeti Salnamesi (1321/1903 Senesine Mahsus Ve 21. Defa Hazırlanıp Basılmış)*, Ankara 2009.

EMİROĞLU, (Haz.) Kudret, *Trabzon Vilayeti Salnamesi (1322/1904 Senesine Mahsus ve 22. Defa Hazırlanıp Basılmış)*, Ankara 2009.

GENÇOĞLU, Mustafa, “1864 ve 1871 Vilayet Nizamnamelerine Göre Osmanlı Taşra İdaresinde Yeniden Yapılanma”, *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C: 2 / S: 1, Aralık 2011, ss. 29-50.

KALFAOĞLU, Ioannis, *Küçük Asya Kitasının Tarihi Coğrafyası*, Çevriyazı ve Yayına Hazırlayan Özge Özgür, Albatros Yayıncılık, İstanbul 2013.

ΚΑΛΦΟΓΛΟΥ, Ιωάννης, *Σούρμενα, ήτοι Γεωγραφία καί Ιστορία τής Περιφέρειας Σουρμένων, ἐκδίδεται ὑπὸ τοῦ Διαμορφωτικοῦ Συλλόγου τῶν Σουρμενιτῶν*, Αἱ Μοῦσα, Τυπογραφεῖον Ὁ Πόντος, Βατοῦμ 1921.

ÖZGÜR, Özge, “Giriş”, Ioannis Kalfaoğlu, *Küçük Asya Kitasının Tarihi Coğrafyası*, Çevriyazı ve Yayına Hazırlayan Özge Özgür, Albatros Yayıncılık, İstanbul 2013.

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, Αβραάμ, *Στατιστική τής Ἐπαρχίας τῶν Σουρμένων, Τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλά*, Αθήνα 1882.

Εγκυκλοπαίδεια του Ποντιακού Ελληνισμού, Ιστορία Λαογραφία Πολιτισμός 8ος Αιώνας, 12η έκδ. (12 Τόμοι), Μαλλιάρης-Παιδεία, Θεσσαλονίκη 2007.

REYHAN, Cenk, “Osmanlı’da Millet Nizamnameleri: Avrupa ile Uyum Sürecinde Rum-Ermeni Yahudi Cemaat Düzenlemeleri”, *Belgeler*, C: XXVII / S: 31, 2006, ss. 33-90.

SEYİTDANLIOĞLU, Mehmet, “Yerel Yönetim Metinleri III: Tuna Vilâyeti Nizamnamesi”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, C: 5 / S: 2, 1996, ss. 67-81.

SEYİTDANLIOĞLU, Mehmet, “Yerel Yönetim Metinleri VI: 1871 Vilayet Nizamnamesi ve Getirdikleri”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, C: 5 / S: 5, Eylül 1996, ss. 89-103.

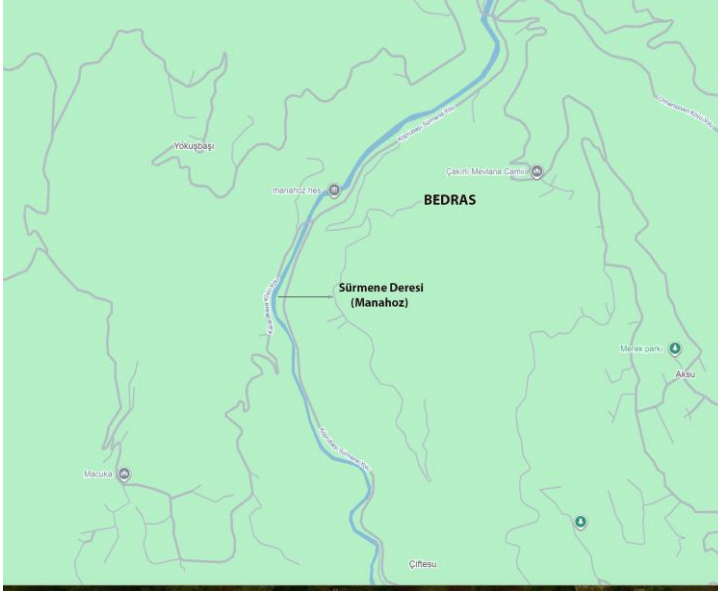
SEYİTDANLIOĞLU, Mehmet, “Yerel Yönetim Metinleri VII: 1871 Vilayet Nizamnamesi ve Getirdikleri”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, C: 5 / S: 6, Kasım 1996, ss. 89-99.

TORAMAN, Ömer, “Kaza Ekseninde Vilayet Nizamnamesi ile Mülki Taksimatta Meydana Gelen Değişim”, Ed. Erkan Tural-Selim Çapar, *1864 Vilayet Nizamnamesi 2.* bs, TİAV, Ankara 2019, ss. 302-312.

ÜNVER, Metin, “Vilayet Nizamnamelerinin Osmanlı Devleti’nin İdari Taksimata Etkileri (1864-1876)”, Ed. Erkan Tural-Selim Çapar, *1864 Vilayet Nizamnamesi*, TODAİE, Ankara 2015, ss. 97-125.

EKLER

Ek 1: Cikli/ Yokuşbaşı Köyü ve Bedras Mahallesi'nin Konumu

Ek 2: Yokuşbaşı/Cikli - Karacakaya/Macuka - Çiftesu/Fildoz - Aksu/ Aso köyleri ile Bedras Mahallesi'nin arazideki konumu.

